

Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi

The Journal of International Social Research

Cilt: 6 Sayı: 28 Volume: 6 Issue: 28

Güz 2013 Fall 2013

www.sosyalarastirmalar.com Issn: 1307-9581

KKTC'DE SENDİKA TARİHİ VE KIBRISLI TÜRKLERİN VAROLUŞ MÜCADELESİNDEKİ YERİ

HISTORY OF TRADE UNION IN TRNC AND THE POSITION OF TURKISH CYPRIOTS IN THE STRUGGLE FOR EXISTENCE

Neriman SAYGILI*

Kamil KANIPEK**

İsmail BALIKÇIOĞLU***

Öz

Özellikle KKTC'de sendikaların halk üzerinde bazı dönemlerde büyük etkilerinin olabildiği ve etkin eylemlere katkı koyabildikleri görülmektedir. Sendikalar Kıbrıslı Türklerin var oluş mücadelelerinde tarihten beri önemli rol oynamaktadır. Her ne kadar günümüzde bazı zamanlarda amaçlardan sapmalar yaşanabildiği söylene de yine de sendikaların toplumun sosyal, ekonomik ve siyasi anlamda iyi bir seviyeye gelmeleri için mücadele ettikleri ifade edilebilir. KKTC'de sendikalar gerek işçi hakları ile ilgili konularda gerekse siyasi (özellikle Kıbrıs sorunu) konularda önemli atılımlar gerçekleştiren ve belli dönemlerde çeşitli isimler altında örgütlenmelere giderek ortak hareketlerde bulunan ve hem KKTC hükümetine, hem de dünya kamuoyuna çeşitli mesajlar verebilen bir güce de sahip olduğu söylenebilir. Çalışmada genel olarak sendikaların faaliyetleri ve Kıbrıs'taki sendika tarihi üzerinde durulacak ve sendikaların Kıbrıslı Türklerin toplumsal hayatındaki öneminden bahsedilecektir.

Anahtar Kelimeler: Sendika Tarihi, Sendikal Faaliyetler.

Abstract

There has been a great impact on the public unions throughout time especially in the TRNC. Although the Turkish Cypriot trade unions play an important role they struggle for existence. Especially as deviations are said to be experienced at certain times today. Trade unions looking at social, economic and political issues, have struggled to be seen as working to a good standard. Trade unions related to workers' rights and political issues within the TRNC government organizations and world community can at times be seen as being too forcefull in the messages that they put across. This study will focus on the overall activities of trade unions out of and within Cyprus, from the time Turkish Cypriot trade unions began observe the importance of social life.

Keywords: Trade Unions History, Trade Unions Activities.

1. Giriş

Geçmişte olduğu gibi günümüzde de iletişim insanların duygu ve düşüncelerini aktarırken vazgeçilmez bir araçları konumundadır. Duygu ve düşünceler, fikirler yayılırken kitle iletişim araçlarından yararlanılmaktadır. "Basın, radyo, televizyon, sinema filmleri ve

* Doç. Dr., Girne Amerikan Üniversitesi, İletişim Fakültesi..

** Girne Amerikan Üniversitesi, İletişim Fakültesi, İletişim ve Medya Yönetimi Doktora Öğrencisi.

*** Girne Amerikan Üniversitesi, İletişim Fakültesi, İletişim ve Medya Yönetimi Doktora Öğrencisi.

videobantları ile iletişim, kitle iletişimini meydana getirmektedir”(Saygılı, 2006:13). Kuruluşların, sesini geniş kitlelere duyurması için kitle iletişim araçlarına daha fazla ihtiyaçları bulunmaktadır.

Kuruluşların halk ile olan ilişkilerini düzenlemek için halkla ilişkiler yönetimine ve faaliyetlerine ihtiyaç vardır. Kuruluşun faaliyetlerinin halka duyurulması ve yapılan eylemlerin halka doğru anlatılması ve ikna edilip destek sağlanması için halkla ilişkiler yapılması büyük gerekliliktir. Kuruluşlarda bu işi yapanlara halkla ilişkiler uzmanları denilirken, bazı kuruluşlarda medya ile ilişkiler veya basınla ilişkiler olarak da karşımıza çıkabilmektedir. Okay ve Okay(2005)'a göre:

“Basınla ilişkiler veya medyayla ilişkiler terimi, geniş bir alanı kapsamakta birlikte yerel, bölgesel ve ulusal hatta uluslararası alanda yayın yapan, kamusal amaçlı veya özel çıkar amaçlı faaliyetlerde bulunan yazılı basın, haber ajansları, radyo, televizyon ve diğer video prodüksiyon şirketlerini ve buralarda çalışan kişilerle olan karşılıklı ilişkileri ifade etmektedir. Basınla ilişkiler veya medyayla ilişkilerin rolü, halkla ilişkiler biriminin, kuruluş hakkında kamuoyunun bilgi edinmesini ve anlayış kazanmasını sağlamak amacıyla kitle iletişim araçları vasıtasıyla çok sayıda bilgiyi kamuoyuna ulaştırmaktır”(21).

KKTC’de sendikal faaliyetler özellikle Kıbrıs sorunu ile ilgili yeni gelişmelerin yaşandığı dönemlerde etkisini daha da fazla artırdığı söylenebilmektedir. “Kuzey Kıbrıs’ta sivil toplumun etkin hale gelmesi AB vesilesiyle adada yaşayan halkların çözüm ve bir arada yaşama olasılıklarının inandırıcı bir şekilde belirmesiyle gündeme gelmektedir”(Davulcu, 2007:83). Görülüyor ki Kıbrıslı Türklerin AB istençleri, bu yönde ihtimallerin belirlediği dönemlerde sendikaların harekete geçmelerine neden olmaktadır. Diğer yandan toplumsal varoluş adı altında bir takım hareketlerin de başını çoğunlukla sendikalar çekmektedir.

Çalışmanın ilk kısmında, sendika tanımı, faaliyetleri ve Kıbrıs’taki bir takım özellikleri verilmeye çalışılacaktır. Tüm bunlar aktarılırken sendikaların Kıbrıs’ta ilk olarak ortaya nasıl çıktıkları ve geçirdikleri tarihsel sürece ait bilgiler sunulacaktır. Bu süreç içerisinde KKTC öncesinde ve sonrasında yer alan ilk sendikal örgütlenmeler, sendikacılık anlayışları ve faaliyetleri açıklanmıştır. İleriki bölümde ise, KKTC’deki günümüz sendikaları ile sosyal-siyasal yaşamdaki rolleri üzerinde durulmuştur.

2. Kavram ve Tanım Olarak Sendika

Sanayileşmeyle birlikte toplumsal sınıflaşma etkisini artırmıştır. Sınıflar arasındaki uçurum, üretim araçlarına ve mülklere sahip olmayanların aleyhine büyümekteydi. Durum böyle olunca işçiler arasında birlik olma hisleri artmaya başlamış ve sendika kavramı yavaş yavaş toplumların, özellikle de işçi veya çalışan kesimlerin zihninde belirmeye başlamıştır. Sanayileşme ile insanlar tarımdan yavaş yavaş uzaklaşmış, sanayi alanında iş görmeye başlamıştır. Bu durum işçilerden oluşan bir sınıfın doğmasına etki etmiştir. “Toplumlarda sınıflar meydana geldiğinden beri, sınıflar arası mücadele de başlamış ve halen sürmektedir”(www.sendika.org, 2013). Söz konusu mücadeleler sonucunda işçiler kendi aralarında birleşmeye başlamışlar ve farklı isimler altında örgütlenmişlerdir. Böylece araştırmacılar tarafından ilk zamanlar “işçi birlikleri” gibi değişik kavramlarla açıklanan ve gelişmeye başladıkları saptanan bu örgütler günümüzdeki sendika kavramına ulaşmıştır. Işık(1995)'a göre, sendikalar kitlelerin ve üyelerinin, özellikle ekonomik haklarını ve beklentilerini tespit eden ve bu beklentilerin gerçekleşmesi için çeşitli faaliyetlerde bulunan örgütlenmelerdir. Sendikalar gerektiğinde isteklerinin gerçekleşmesi için devlete veya işverene karşı bir baskı unsuru oluşturabilmektedir.

Sendikanın nasıl tanımlandığına baktığımızda ise,“işçi ve emekçi sınıflarının ekonomik, sosyal ve demokratik hak ve çıkarlarını kazanmak, korumak ve geliştirmek için oluşturulmuş ve geliştirilmiş sınıf örgütleri olarak tanımlandığı görülmektedir”(Aydoğanoglu, 2013). Buna göre denilebilir ki, sendikalar işçi sınıfının kitlesele örgütlenmeleridir.

Sendikalar, işçilerin veya çalışanların, daha iyi bir ekonomik refah seviyesinde olmaları için mücadeleler vermektedir. Diğer taraftan önemli bir nokta ise sendikaların siyasi partilerden

bağımsız örgütler olmalarıdır. Sendikaların siyasi partilerle ilişki içerisinde olmaları, onların kuruluş amaçlarının dışına çıkabilmesine neden olmaktadır. Çünkü sendikalar doğrudan ortak görüş ve çıkarları paylaşan grupların oluşturduğu yapılar olarak, kendiliğinden doğmaktadırlar. Bağımsız olmayan sendikalar, devletle ya da iktidardaki siyasi parti ile işbirliğine gidebilmekte ve kendi üyelerinin haklarını göz ardı edebilmektedir. Nitekim sendikaların yasal ve hatta anayasal değişikliklerin de sağlanması için, mücadele ettiğini de belirten Işık(1995), sendikalar hakkında şu geniş tanımlamayı yapmaktadır:

“Sendikalar, çalışanların ekonomik, yasal ve anayasal değişikliği getirecek kısmi politik haklarını kazanmak amacıyla, gene çalışanlar tarafından ve kendiliğinden oluşturdukları bir örgütlenme modelidir. Ekonomik mücadele, çalışanların işgüçlerini daha elverişli koşullarda satmak, daha iyi çalışma ve yaşam koşulları elde etmek için işverenlere karşı yürüttükleri kolektif bir mücadele biçimi olarak tanımlanabilir. Bir iş yerindeki çalışma sürelerinin uzunluğundan, ücretlerin yaşanabilir bir düzeye getirilmesine kadar çok çeşitli talepler için yürütülen mücadele, ekonomik mücadele kapsamına girmektedir”(89).

Sendikalar üyelerinin çok çeşitli hakları için mücadele edebilmektedirler. Geçmişten günümüze kadar devam eden mücadeleler sonucu birçok araştırmacıya göre gerek dünyada gerekse Kıbrıs'ta büyük ekonomik, sosyal, vb. haklar elde edilmiştir. Sendikaların işleyişlerini, yapısını düzenleyen kendi iç tüzükleri yanında, devletin de yasal olarak sendikal örgütlenmelerle ve faaliyetlerle ilgili yasaları bulunmaktadır. Sendikalar hemen hemen birçok ülke anayasasında kabul görmekte ve anayasal güvence altına alınmaktadır. Sendikalar çeşitli hakları olan ve faaliyetleri bulunan tüzel kişiliğe sahip örgütlenmelerdir. Sendika, hukuksal açıdan, Erten(2004)'in de belirttiği gibi, hukuk nasıl ki insanlara çeşitli hak ve davranışlarda bulunma hakkı tanıyorsa ve bunları güvence altına alıyorsa, sendikalar da bir tüzel kişilik olarak kabul edilmekte ve devletlerin anayasa ve yasalarında tanımlanarak, çalışma yapıları ile faaliyetleri belirlenmekte ve güvence altına alınmaktadır.

3. KKTC Sendikalarının Özellikleri ve Faaliyetleri

Sendikal faaliyetlerin amaçları üyelerinin haklarını korumak ve bu doğrultuda işverenler ile devlete baskı oluşturmaktır. Çeşitli ekonomik ve sosyal hakların kazanılması için faaliyetlerde bulunan sendikalar, kamuoyunda olumlu bir izlenim yaratmaya ve bu sayede karşı tarafı, haklılıkları konusunda ikna etmeye çalışmaktadır.

Sendikalar, özellikle üyelerinin ve bazı durumlarda da halkın genelini ilgilendiren ekonomik ve sosyal haklar için mücadele eden sivil toplum örgütleridir. Sendikanın en önemli özelliği, aynı görüşü paylaşan, yani benzeşenlerin kendiliğinden oluşturduğu birer dayanışma örgütü olmalarıdır. “İşçi sınıfının, devletten, siyasi partilerden ve sermayeden bağımsız, en eski, en yaygın ve en kitlesel birlik, dayanışma ve mücadele örgütü”(Aydoğanoglu, 2013) olmaları sendikanın en temel özelliklerini oluşturmaktadır. Buna göre sendikalar, devlete ve işverene karşı mücadelelerinden dolayı, diğer sivil toplum örgütlerinden ayrılmaktadır. Sendikal faaliyetlerin neler olduğu ve nasıl uygulanacağı, genelde ilgili ülkenin sendikalar kanununda belirtilmektedir. Ülkemizde de sendikaların faaliyetlerini düzenleyen sendikalar kanunu bulunmaktadır. Ayrıca her sendikanın kendi alanına göre faaliyetleri olmakla birlikte, faaliyetlerini belirleyen kendi iç tüzükleri de bulunmaktadır.

Konuloğlu'na göre (2011), sendikaların çalışma yaşamına yönelik faaliyetlerin en önemlileri, toplu iş sözleşmesi(toplu pazarlık) yapmak, karşı tarafla anlaşmazlık olduğu durumlarda, mahkemeye başvuruda bulunmak, arabulucu ve diğer ilgililerle istişare içinde olmak, grev yapmak, eylem, yürüyüş, vb. faaliyetlerde bulunmaktır. Sendikalar düzenledikleri grev ve eylem programının sorumluluğunu da üstlenmekte ve grev veya eylem bitimine kadar üyeler gözcülük ve idarecilik yapmaktadırlar. Diğer taraftan sendikaların faaliyet alanı içerisinde, ücret veya maaşların daha iyi bir düzeye gelmesi, emeklilik, çalışma saatleri, tatil günleri, ödenekli izin, işe yeni başlayanlara konut sağlanması gibi ekonomik ve sosyal haklar da en önemli unsurları oluşturmaktadır.

Sosyal yaşama ilişkin faaliyetler ise daha çok çalışma saatlerinin dışında kalan zamanlarda yapılan faaliyetlerden oluşmaktadır. İşçilerin veya çalışanların, boş zamanlarını huzurlu ve verimli bir şekilde geçirmeleri hedeflenmektedir. Sendikanın bu alandaki faaliyetlerini ise, üyelerine eğitim kursları vermek, sağlık, spor tesisi gibi yerler açarak veya devletin açmasını talep ederek, üyelerinin boş zamanlarında hem eğlenmesini, hem de sağlık sorunlarının çözülmesini sağlayarak daha iyi bir sosyal yaşam seviyesine gelmelerine yardımcı olmaktadır. Sendikalar ayrıca, örgüt ile üyeler arasındaki bağın kuvvetlenmesi için, belli zamanlarda kokteyller, çay partileri ve daha başka sosyal aktiviteler de düzenleyebilmektedirler.

4. Kıbrıs'ta Tarihteki İlk Sendikal Örgütlenmeler

KKTC öncesi, sendikal anlamda ilk örgütlenmelerin İngiliz Sömürge Döneminde oluştuğu görülmektedir. Ancak bu dönemden önce de adada çeşitli niteliklerde işçi derneklerinin, birliklerinin var olduğu ve güçlü olmasalar da daha eskilere dayandığı bilinmektedir. Dedeçay(1981)'a göre adada işçilere ve hizmetlilere yönelik ilk gelişme Osmanlı İmparatorluğu'nun adayı 1571 yılında almasıyla başlamıştır. Osmanlı'dan önce adadaki Rum, Marunî ve Ermeniler, köle gibi çalıştırılmakta, birçoğu ücret dahi almamaktaydı. Osmanlı padişahının bu dönemde adaya yolladığı bir fermanla, adadaki tüm işçiler ve hizmetliler özgürleştirilmiş, belli bir ücret karşılığında ve istedikleri işlerde çalışma hakkı ile mal mülk elde etme hakkı tanınmıştır. Buna göre adadaki kölelik ve ücretsiz çalışma sistemi bu dönemlerde ortadan kaldırılmış ve işçiler ücretli işçi seviyesine kavuşturulmuşlardır. Osmanlı'nın yaptığı bu girişim adada çalışma hayatına yönelik yapılmış düzenlemelerin ilkinin oluşturmuştur. Adadaki bu durum İngiliz dönemine kadar sürmüştür.

Adayı Osmanlıdan alan İngilizler ise işçilere yönelik herhangi önemli bir çalışma yapmamışlardır. "Kıbrıs'ta İngiliz İdaresi 1878'de başlamış olmasına rağmen, 1926'da ada resmen ilhak edilinceye dek, İngilizler, işçi, aşçı, temizlikçi, hizmetçi veya hizmetkârla ilgili tutarlı bir soysal veya sendikal yasa çıkarmamıştır"(Dedeçay, 1981:6). Görüldüğü gibi Kıbrıs'ta 1920'li yıllara kadar geçen süreçte işçiler arasında ciddi bir sendikal hareket olmadığı söylenebilmektedir.

"Kıbrıs'ta emekçilerin örgütlenme çalışmaları Limasol'da 1915 yılına kadar uzanmaktadır"(www.turk-sen.org, 2013). Araştırmacılara göre bu tarihten önce de adada işçilerin oluşturdukları çeşitli işçi dernekleri, yardım ve dayanışma dernekleri bulunmaktaydı. An(2011,a)'a göre 1919'da, Limasol'da oluşturulan İnşaat İşçileri Birliği, adada sendikal anlamdaki ilk örneği oluşturmaktadır. İşçiler arasında oluşturulan bu birliğe Kıbrıslı Türkler ve Kıbrıslı Rumlar birlikte üye olmuşlardır. Birliğin tüzüğü Türklerin de anlaması için Türkçeye çevrilmiş, ayrıca, toplantılardaki konuşmalar, hazırlanan bildirimler, yayınlanan gazeteler de Türkçeye tercüme ettirilerek, Türklerin de söz konusu birliğe üye olmaları sağlanmıştır.

"1924'te tek bir örgüt çatısı altında bütün işçileri örgütlemiş olan Leymosun İşçi Merkezi'nin faaliyetlerinde de Kıbrıslı Türk işçiler yer almıştır"(An, 2011:13,a). Diğer bazı kaynaklara göre ise, Limasol'da başlayan bu hareket farklı alanlardaki işçilerin de örgütlenmesinin önünü açmıştır. Kıbrıs'ta oluşan bu işçi birliğinden farklı olarak, başka bir kaynağa göre ise, Sovyet Devriminin etkisi ile 1910-1920 yılları arasında, adadaki ilk işçi örgütlenmeleri, "Limasol Yol İnşaatı İşçileri Cemiyeti" ve yine Limasol'da konfeksiyon işçilerinin "Terzi Kulübü" olarak gösterilmektedir. Ayrıca bu dönemdeki örgütlenmelerin bir özelliği de, Sovyet Devrimlerinin etkisi olan komünist ve sosyalist anlayışa dayalı ve sınıf kavramı bilinciyle örgütlenmeleri olduğu görülmüştür.

Kıbrıs'ta 1920'li yıllara kadar olan sendikalar fazla gelişmemiş ve küçük küçük güçsüz sendikalar olarak varlığını sürdürmüşlerdir. "Ancak örgütlenme ve ilk kurulma çalışmaları 20. yüzyıl, Ekim 1941'de sendikal anlamdaki dönüşümünü sağlamıştır"(Kornienko, Urazova ve Şemenkov, 1969:179). Bu dönemde adadaki İngiliz İdaresinde, çalışma yaşamına ve sendika faaliyetlerine yönelik bir yumuşama meydana gelmiştir. Bu durumun oluşmasında İngiltere'deki işçi hareketindeki yeni oluşumların ve sendikacılık alanındaki gelişmelerin de

etkisinin bulunduğu bilinmektedir. “İngiliz Yönetimi, 1941 yılında sendikalar ve iş uyuşmazlıkları yasasını yürürlüğe koyarak”(Irkad, 2004) adadaki sendikal hareketin canlanmasına etkiye bulunmuştur. Ancak bundan önce de adada “ilk sendika yasası 1932’de çıkarılmış”(Dedeçay, 1981:6) olmasına rağmen, çok kapsamlı olmamış ve çeşitli nedenlerle kaldırılmıştır. 1941 yılındaki yasa ile işçiler sendikal anlamda ilk geniş kapsamlı hareketlerine başlamışlar ve adanın bütün bölgelerini kapsayacak şekilde bir örgütlenmeye ve faaliyete girişmişlerdir.

Kornienko, Urazova ve Şemenkov(1969)’a göre ilk yıllarında güçsüz olan ve sendikal niteliklerden çok birer dernek veya yardımlaşma kurumu gibi ortaya çıkan işçi örgütlenmeleri, Genel Ulusal Merkezi kurmuşlardır. Bu oluşum Kıbrıs’ taki işçi hareketinin bir dönüşüm noktası olmuştur. Daha sonra bu merkez Tüm Sendikal Komite(PSE) adını alarak, ada genelini temsil eden bir yapıya bürünmüştür. Söz konusu komite işçi haklarına ve sendikal yaşama yönelik taleplerinin yanında, adanın tamamen özgürleştirilmesi için mücadelelerde bulunmuştur. Ancak 1946 yılında İngiliz İdaresi, komiteye ve çalışmalarına yönelik çeşitli suçlamalar getirerek, komitenin faaliyetlerinin durmasına neden olmuştur. Bu sırada İngilizler bazı komite üyelerini, rejime karşı geldikleri gerekçesiyle tutuklatmıştır.

“1946’da Mart ayında işçiler yeniden birleşerek, Kıbrıs İşçi Federasyonu(PEO)’nu kurmuşlardır”(Kornienko, Urazova ve Şemenkov, 1969:179). Görüldüğü gibi İngilizlerin adadaki işçi hareketine yönelik yaptığı baskılar, işçileri durdurmamış ve Kıbrıs’ın en büyük ve etkili işçi örgütlenmesi olan PEO ortaya çıkmıştır. PEO, işçileri yeniden örgütleyip daha etkili bir sendikal faaliyet içine girmiştir. Bu dönemlerde kurulan sendikalara ve federasyonlara Kıbrıslı Türkler de üye olmuşlardır. PEO’da Türkler için bir PEO Türk Ofisi oluşturulmuştur. Varnava(1997)’ya göre bu ofis, Türklere yönelik bilgilendirme çalışmaları yapmış ve Türkçe broşürler, bildiriler ve düzenli olarak bir Türkçe bülten yayınlamıştır. Bu dönemde hem Türk hem de Rum işçiler ve aileleri çoğu zaman ücretsiz olarak, PEO’nun kurduğu sağlık kuruluşlarından, bakım evlerinden hizmetler almışlardır. Ayrıca buralarda Kıbrıslı Türk doktorlar da hizmet vermişlerdir.

Başlangıçta Türklerle Rumlar, kurulan bu sendikalara birlikte üye olmuşlardır. Adadaki İngiliz Sömürge Yönetimine karşı büyük bir birlik içerisinde, ortak faaliyetler ve eylemler yürütmüşlerdir. Bu bağlamda tarihe geçen en önemli sendikal faaliyetler, özellikle maden ocaklarında gerçekleştirilen grevler olmuştur. “Kıbrıs’ta ilk grevi 1927 yılında Trodos Dağı eteklerindeki asbest ocaklarında 1000 kadar Türk ve Rum işçiler gerçekleştirmiştir”(Ulaş, 1999:161). Bu yıllarda adada madencilik gelişme göstermiş ve buralarda çalışan işçi sayısında artışlar olmuştur. Adadaki İngiliz yönetiminin ise işçileri zor şartlar altında çalıştırması, ileriki yıllarda da zaman zaman grevlere gidilmesine neden olmuştur. Varnava(1997)’ya göre bu doğrultuda 18 Ağustos 1936’da Skuriotissa madeninde Türk ve Rum işçiler, maaşlarının mütahit tarafından değil de şirket tarafından ödenmesi, asgari günlük ücretlerin artırılması gibi daha çok ekonomik sebeplerden dolayı greve gitmişlerdir. Söz konusu yıllarda İngilizlerin sömürgeci tutumu nedeniyle işçi hareketlerine karşı bir girişim başlatılmıştır. Ancak Türklerle Rumların yaptıkları bu grevlere 1941’deki Limni grevi eklenmiştir. “Limni grevi, ücretlerin artırılması için ve maden ocaklarındaki giderlerin şirket tarafından ödenmesi için gerçekleştirilmiştir”(Tuncel, 2012) Tarihe sendikal olarak, Kıbrıslı Türklerle Kıbrıslı Rumların ilk ortak faaliyetleri olarak maden grevleri girmiştir.

Maden grevlerinden başka 1941’deki demiryolu grevi bir diğer önemli olaydır. Kaynaklara göre Adaya tren İngilizler zamanında gelmiş ve bu alanda Türk ve Rum işçiler çalışmışlardır. Ekonomik taleplerle yapılan bu grevler, İngiliz Yönetimi tarafından pek kabul görmemiş ve grev yapanların bir kısmına tutuklamalar bile yapılmıştır. Bazı kaynaklara göre de Türk ve Rum işçilerin birlikte yaptıkları en büyük ve uzun süreli grev Lefke’de bulunan CMC maden ocağında gerçekleşmiştir. “ABD-İngiliz ortaklığındaki şirkete yönelik, Rumlarla birlikte, çalışma saatleri, ücretler, sosyal haklar için verilen bu mücadele sendikal anlamdaki ilk büyük mücadele olmuştur”(Konuloğlu, Yüzyüze Görüşme, 13.04.2011).

Şimdi burada adada ilk oluşan ve sonradan AKEL'e dönüşen, Kıbrıs Komünist Partisi(KKP) ile AKEL'in sendikalarla ilişkilerinden de bahsetmekte yarar vardır. Çünkü Kıbrıs'taki AKEL gibi bazı siyasi partilerin, sendikal örgütlenmelerin oluşmasında önemli rolleri bulunmaktadır. Bu dönemde Rusya'da etkili olan komünist anlayışı hem kendileri benimsemiş hem de sendikaların komünist sosyalist bir çizgide oluşmalarına etki etmişlerdir. Önceleri birlikte hareket eden Kıbrıslı Türkler de zamanla bazı konularda rahatsızlık duyarak, kendi sendikalarını oluşturmaya başlamışlardır. Böylece önceleri Rumlarla birlikte oluşturulan küçük küçük sendikaların birleşerek oluşturdukları PEO'dan ve emekçilerin partisi olan AKEL'den de kopmalar başlamıştır.

"Christodoulos Christodoulides adında bir banka memuru, Leonides Stringos adında bir perakende satış memuru, Demetrios Christodoulides adında bir muhasebeci gazeteci, 1921'de ilk Kıbrıs Komünist Partiyi kurmuştur"(Dedeçay, 1981:8). Bu ilk oluşum için Yunanistan'dan ve Rusya'dan çeşitli literatürler alınmış ve bu durum partinin Marksist bir anlayışla gelişmesine neden olmuştur. Söz konusu parti adada sendikal hareketi desteklemiş ve güç kazandırmıştır. Dedeçay(1981)'a göre parti bu dönemde ada genelindeki işçileri örgütlemek için çabalar göstermiş ve gerek üyelerini gerekse genelde ada halkını bilgilendirmek ve iletişim sağlamak için Neos Anthropros(Yeni Adam) adlı gazeteyi yayınlamaya başlamıştır. An(2011,a)'a göre 14 Ağustos 1926'da resmen kurulan KKP'de Kıbrıslı Türklerden kurucu üye bulunmamıştır. KKP'nin amaçları arasında Kıbrıslı Türklerin de dâhil olduğu bir cephe oluşturulması ve İngilizlere karşı mücadele edilmesi de bulunmaktaydı. Buna rağmen KKP, Türklerle iyi bir ilişki kurmamıştır. Diğer yandan bu dönemde ENOSİS'i savunan Rumlarla, komünist Rumlar arasında fikir ayrılığı oluşmuş ve Türklerin bu ve daha başka sebeplerden dolayı, partiye soğuk bakmasına neden olmuştur. İngiliz idaresi de komünist propaganda yapıldığı ve Rusya yanlısı davranışlar sergilendiği için partiyi baskı altına almış ve bir süre sonra yasa dışı ilan etmiştir.

"AKEL(Çalışan Halkın İlerici Partisi) 14 Nisan 1941 tarihinde Larnaka'ya bağlı Skarinu'da kurulmuştur"(Dedeçay, 1981:11). Parti işçi ve emekçi sınıfını temsil eden komünist bir anlayışla faaliyet göstermiştir. AKEL ile birlikte sendikal hareket daha da güçlenmiş, sendikal haklara, sosyal ve ekonomik iyileştirmeler yapılmasına yönelik talepler artmıştır. AKEL'in gücünü, daha önceden oluşmuş sendikalar ile yeni oluşturulan sendikalar sağlamıştır. Kızılyürek(2007)'e göre, Enosis'e karşı olan Kıbrıslı Türklere yönelik, AKEL, 1954 yılındaki bir bildirisinde, Enosis'ten korkulmaması gerektiğini, Türklere de her türlü hakkın tanınacağını ve adadaki tüm halkların barış içerisinde yaşayacağını söylemiştir. Ancak AKEL'in bu bildiriye Türkler için azınlık hakları verileceğinden bahsetmesi Türklerin rahatsız olmalarına neden olmuştur. Durum böyle olunca, birçok araştırmacıya göre Türk Liderliği de ayrı sendikaların kurulmasını istemiş ve kurulan bazı sendikaların kuruluş aşamasında katkıları olmuştur.

Başlangıçta Rumlarla beraber örgütlenen Türkler, artan Enosis istemleri karşısında PEO'dan ayrılmaya ve kendi birliklerini oluşturmaya başlamışlardır. An(2005,b)'a göre, ortak sendikalarda Türklere yönelik bazı dışlama faaliyetleri başlamıştır. Özellikle 1944'lü yıllarda Enosis talepleri artmış, sendikalardaki konuşmalar sadece Rumca yapılmaya başlanmış, sendika binalarına sadece Yunan bayrağı asılmaya ve yine yürüyüşlerde de sadece Yunan bayrağı taşınmaya başlanmıştır. Bu durum karşısında Türkler de tepkilerini göstermeye başlamışlardır. Diğer yandan PEO içerisinde solcu ve sağcı Rumlar arasında da bir fikir ayrılığı baş göstermiştir. İngiliz yönetiminin de ada halkları arasında oluşan bu birlikteliği kendi aleyhine görmesinden, bozmak için çeşitli çalışmalarda bulunduğu da belirtilmektedir. Bu doğrultuda "1944 yılında ilk bölünme yaşanmış, Kıbrıslı Türk Sendikalar ile SEK ortaya çıkmıştır"(Tuncel, 2012). "SEK, sağcı ve milliyetçi Rumları temsil eden sendikal örgüt olarak kurulmuştur"(Kornienko, Urazova, Şemenkov, 1961:181). Ancak ayrılan Türk işçilerinin kurdukları örgütler de yine PEO ile işbirliği içerisinde olmuşlardır. İngiliz yönetiminin işçilere yönelik tutumuna karşı Türk sendikaları ve Rum sendikaları ortak faaliyetlerde bulunmaya devam etmişlerdir.

Kıbrıslı Türklerin PEO'dan ayrılma sürecinde ilk kurdukları örgütler ise tarihsel süreçte Türklerin kurdukları ilk sendikal örgütlenmeler olmuştur. "Kıbrıslı Türklerin kurduğu ilk sendika, Niyazi Dağlı'nın önderliğinde, 12 dülgerin, 27 Kasım 1942'de kurdukları Lefkoşa Türk Dülgerler Birliği olmuştur"(An, 2013,c). Bu sendika Kıbrıslı Türklerin hem sendikalaşma hareketinde bir öncü olmuş hem de ayrı örgütlenmelerin yolunu açmıştır. "1944'de Güneş isimli ikinci Türk işçi birliği kurulmuştur"(Dedeçay, 1981:7). Dedeçay(1981)'a göre 1942 ve 1945 yılları arasında adadaki diğer kazalarda da Türk işçi birlikleri oluşmuş ve bunlar her kazada oluşturulan bir örgütte birleştirilmişlerdir. Böylece Kıbrıs Türk İşçi Birliği oluşmuş ve günümüze kadar çeşitli evrimler geçirerek Türk-Sen adını almıştır. "Türkiye'nin Kıbrıs'la ilgilenmeye başladığı yıllardan itibaren, Türkiye'deki Türk-İş Federasyonu, 1954 yılında, Kıbrıs Türk İşçi Birlikleri(KTİB)'ni, Kıbrıs Türk İşçi Birlikleri Federasyonu adı altında örgütlemiştir"(Konuloğlu, Yüzyüze Görüşme, 13.04.2011).

1955'lerde EOKA'nın oluşmaya başlaması ve Rumların self determinasyon hakkı için tek taraflı İngilizlere başvurması adada yeni bir süreci başlatmıştır. EOKA saldırıları da başlayınca Türkler bu dönemde kendi savunma örgütlerini kurmaya başlamışlardır. Konuloğlu(2011)'na göre 1960 Cumhuriyeti oluştuğunda, KTİF, Kıbrıs Cumhuriyetinde Türk tarafının temsilcisi olarak, SEK de Rum tarafının temsilcisi olarak yer almışlardır.

"Aralık 1963'te, Rumların Türklere karşı saldırıları sonucu, tüm milletvekilleri, memurlar, polisler, doktorlar, yargıçlar ve savcılar, öğrenciler, öğretmenler, dairelerdeki Türk kesimine geçerek yeni yasama-yürütme-yargı organlarını oluşturmuşlardır"(Dedeçay, 1981:7). 1963'ten sonra başlayan toplumsal olaylar ve arkasından gelen 1974 harekâtı adadaki çalışma yaşamını da büsbütün değiştirmiştir. Kuzeyde ve Güneyde yeni iş alanları ve sendikal örgütlenmeler başlamıştır.

Konuloğlu(2011)'nin anlatımlarına göre bu yıllarda Güneyden gelenlerle Türk-Sen-(KTİSF)(Kıbrıs Türk İşçi Sendikaları Federasyonu)'in üyesi 15.000 olmuştur. Kuzeyde Cyprowex gibi narenciye sektörüne yönelik iş alanları, sanayi holdingler, ziraatle ilgili örgütlenmeler, TÜK, vb. kurumlar ortaya çıkmaya başlamıştır. Buralarda çalışanların da çoğu Türk-Sen'e üye olmuştur. Türk-Sen daha çok sağcı ve ulusalcı bir yapıda olmuştur. Dev-İş(Devrimci İşçi Sendikaları Federasyonu) ise 1974 sonrasında, CTP'nin geçmişten gelen PEO-AKEL yakınlığı ve işçi emekçi anlayışlı yapısı ile oluşturulmuştur. Dev-İş, CTP'nin de katkılarıyla Türk-Sen'den kopan sosyalist anlayışlı sendikaları ve üyeleri, sosyalist bir sendikacılık çizgisinde örgütlemiştir. Burada en önemli nokta ise Türk-İş'in Türk işçi örgütlerini birleştiren ilk çatı örgütü olmasıdır. Dev-İş ise ikinci bir tepe örgüt olarak KKTC öncesi sendikal yaşama örnek olmuştur.

KKTC öncesi kurulan sendikaların en önemlileri ise şunlardır: Kıbrıs Türk Öğretmenler Sendikası(KTÖS), Kıbrıs Türk Orta Eğitim Öğretmenler Sendikası(KTOEÖS), Emek-İş, Belediye Emekçileri Sendikası(BES), Kıbrıs Türk Amme Memurları Sendikası(KTAMS), EL-SEN, TEL-SEN, BASIN-SEN, Kıbrıs Türk Belediye Çalışanları Sendikası(BEL-SEN) ile YÖN-SEN, KOOP-SEN, Mağusa Türk Genel İş Sendikası, Devrimci Genel-İş, Petrol-İş, Kıbrıs Türk Ebe ve Hemşireler Sendikası, Devlet-İş, Bank-Sen. Söz konusu işçi örgütleri genelde 1974 sonrası Kuzeyde oluşmuş işkollarında örgütlenmişler ve gerçek anlamda sendikal faaliyetlerde bulunmuşlardır.

Bu dönemlerde yasal olarak da, sendika kurma ve sendikal faaliyetlere yönelik büyük oranda özgürlükler tanınmıştır. Araştırma dahilinde çeşitli kaynaklarda, sendikalar örgütlenmelerini yaparken üye kazanmak için özellikle, ilk oluşmaya başladıkları tarihlerden itibaren 1974 sonralarına kadar, dergiler, zaman zaman gazeteler çıkarmışlar, ayrıca, Emek, Bozkurt, Halkın Sesi, Kıbrıs Postası, vb. gazetelerde de sendika üyeleri ve diğer işçiler çeşitli yazılar yazmışlar, haberleşmelerini önemli oranda yazılı basın araçları sayesinde sağlamışlardır.

5. KKTC'nin İlanıyla Birlikte Sendikalar ve Roller

KKTC'nin ilanı ile Kuzeyde oluşmaya başlayan iş alanlarında, sendikalaşma hareketi devam etmiştir. Devletin kurumlarında belli bir grubun istihdam edilmesi ile memur sınıfı oluşmuş ve bunlar da memur sendikalarını kurmuşlardır. Kuzeyde oluşan yeni devlet ile yasama-yürütme-yargı yeniden yapılmış ve bu kurumlarda da bir işçi ve memur kesimi çalışmaya başlamıştır. Diğer taraftan, narenciye fabrikalarında çalışan işçiler, tarım sektöründeki kurumlarda çalışan işçiler ve küçük küçük sanayi kollarında çalışan işçiler de ya kendi sendikalarını kurmuşlar ya da diğer sendikalara üye olmuşlardır. Dolayısıyla KKTC'nin ilanı ile oluşan yeni yapı çalışma hayatını etkilemiş, Rumlarla paylaşılan iş kollarını, Türkler kendi taraflarında oluşturmaya başlamışlardır. Böylece daha öncelerden kurulmuş birçok sendikaya, KKTC döneminde de yenileri eklenmiştir.

KKTC döneminde kurulan sendikaların en önemlileri ise, DAÜ-SEN, VERGİ-SEN, ÇAĞ-SEN, HÜR-İŞ, KAMU-İŞ, DAÜ-BİR-SEN, DAÜ-PER-SEN, İLK-SEN, BASS, GÜÇ-SEN, TIP-İŞ, SAĞLIK-SEN, MEC-SEN, HAVA-SEN, KKTC Din Görevlileri Sendikası(DİN-GÖR-SEN), MEMUR-SEN, Turizm Emekçileri Sendikasıdır. HÜR-İŞ ise TÜRK-SEN ve DEV-İŞ'ten sonra KKTC'nin ilanı olan 1983'te oluşmuş bir diğer sendikal tepe örgütüdür. Dokuz sendika HÜR-İŞ'e bağlıdır.

KKTC'deki yasalarda sendikanın tanımı ise burada önemli bir noktadır. Çünkü bu tanım, KKTC'deki sendikal anlayışı ve faaliyetlerini de etkilemektedir. Gülmez(1995)'e göre, sendika, işçilerin ortaklaşa oluşturdukları ve ekonomik, sosyal, kültürel çıkarlarını ve haklarını korumak ve gelişimini sağlamak için hiçbir ayırım gözetmeden tüm çalışan ve işçilerin oluşturdukları örgütlenmeler olarak tanımlanmaktadır. Bu durum ise sendikalara ekonomik olayların yanında, sosyal, toplumsal olaylarda da söz hakkı vermiş ve bu günümüzde de sendikal faaliyetlere yansımıştır.

KKTC'deki sendikal yaşamı ve çalışma hayatını düzenleyen yasaları kısaca inceleyecek olursak öncelikle anayasadaki düzenlemelere bakmak gerekmektedir. KKTC anayasasının sendikalaşma ve sendikal faaliyetlere yönelik verdiği haklarda çok demokratik ve ileri düzeyde düzenlemeler yaptığı görülmektedir. "Anayasa, sendikal hakların kişi yönünden uygulama alanını, 1961 ve 1982 TC anayasalarından daha geniş tutmuş, yalnızca sendika hakkının değil, toplu sözleşme ve grev haklarının kapsamı açısından da çalışanları kural olarak anayasal hak öznesi yapmıştır"(Gülmez, 1995:2).

Gülmez(1995)'e göre KKTC'de kamu görevlilerinin sendikal haklarını düzenleyen yasalar da bulunmaktadır. Bunlardan en önemlileri 1979'dan önce yapılan birtakım düzenlemeler ile 1979'da kabul edilen kamu görevlileri yasasıdır. Bu yasalar sayesinde sendikal faaliyetlerde bulunanlara bir takım haklar ve ayrıcalıklar tanınmış, sendika temsilcilerinin çeşitli kamu yönetim ve teknik kurullarında temsilci bulundurmalarına imkân sağlamıştır. Kamu görevlileri yasası, çalışanların veya işçilerin bireysel olarak siyasal faaliyette bulunmalarını yasaklarken, sendikaların tüzel kişiliğine siyasal alanda faaliyet gösterme konusunda özgürlükler vermiş ve sınırlama getirmemiştir. Ayrıca kamu görevlilerinin atanmaları, yükseltilmeleri, görev ve yetkileri, maaşları vb. haklarının belli bir yasal düzenleme ile yapılması, çalışanların niteliklerinin belirlenip planlama yapılması, sınav ve başka ölçütlerle yeni personelin alınıp performanslarının sağlanması ve bu alanda daha başka görevlerin yapılması için de yine yasayla Kamu Hizmeti Komisyonu kurulmuştur.

KKTC'de 13/1973 sayılı sendikalar yasası ise, Uzun(1999)'a göre, genel olarak, sendikaların uyacağı kuralları, oluşurken izleyecekleri süreci, üye kabul veya istifalarını, sendikal faaliyetlerini ve bu alandaki yetkilerini, başka sendikalarla olan birleşmelerini ya da tepe örgütlere olan üyeliklerini düzenlemektedir.

22/1992 sayılı iş yasası ise çalışma hayatına ve sendikal faaliyetlere yönelik yeni düzenlemeler getirmiştir. Çalışma hayatının bir diğer önemli konularından olan çalışma saatleri de bu yasayla yeniden belirtilmiştir. Ancak günümüzde de hükümetler çalışma saatleri, öğlen

yemek araları ile yaz ve kış dönemine ait çalışma saatlerini yeniden düzenlenmesine yönelik yeni düzenlemelere de gidilmektedir.

Gülmez(1995)'e göre çalışma yaşamında etkili sayılan uluslararası bir kuruluş olan ILO'ya Kıbrıs Cumhuriyeti 1960'ta üye olmuş ve Güney Kıbrıs'ın üyeliği halen sürmektedir. Ancak Kıbrıs Cumhuriyeti'nden önce de ILO'yla bağlantılar olmuş ve bazı sözleşmeler hayata geçirilmiştir. KKTC ise, 1983'den önce Kıbrıs Cumhuriyeti ve Kıbrıs Türk Federe Devleti dönemlerinde kabul edilmiş ve anayasanın içeriğine aykırı olmayan bazı ILO sözleşmelerini aynen kabul etmiştir. "KKTC Meclisi 12 Mart 1993'te ILO'nun örgütlenme ve toplu pazarlık ilkelerinin uygulanmasına yönelik 98 sayılı sözleşmeyi onaylamış, KKTC cumhurbaşkanı tarafından resmi gazetede yayınlanması ile ilan olunmuştur"(www.mahkemeler.net, 2013). KKTC'nin uluslararası alanda tanınmamış olmasına rağmen, ILO'nun birçok hükmünü kabul ettiği bilinmektedir. Sarıca(1999)'ya göre KKTC'nin kabul ettiği ILO sözleşmelerinden genel olarak önemli olanlar işsizlik, tarım sektöründe çalışanlar, haftalık tatil günlerinin düzenlenmesi, asgari çalışma yaşı, sağlıkla ilgili denizcilik alanında çalışanlara yönelik düzenlemeler, ücretsiz çalıştırılmanın yasaklanması, sendikal hak ve özgürlüklerin kabulü ve korunmasına, toplu pazarlık, eşit ücret, örgütlenme hakkı, istihdamla ilgili düzenlemeler, her daldaki çalışanın ve işçinin özgürce örgütlenme haklarına ilişkin sözleşmelerdir.

6. Günümüzdeki Sendikalar

KKTC'de TÜRK-SEN, DEV-İŞ ve 1983'te kurulmuş olan HÜR-İŞ federasyonları ve bunlara bağlı çok sayıda sendika olmakla birlikte, bunlardan hiçbirine üye olmamış ve KKTC sendikal yaşamından etkili olan sendikalar da bulunmaktadır. KKTC'de günümüzde aktif olan yaklaşık 45 tane sendika bulunmaktadır. Bunlar Kıbrıs Türk Orta Eğitim Öğretmenler Sendikası(KTOEÖS), Kıbrıs Türk Öğretmenler Sendikası(KTÖS), Kıbrıs Türk, Banka, Ticaret ve Büro Çalışanları Sendikası(BANK-SEN), Belediye Emekçileri Sendikası(BES), Mağusa Türk Genel İş Sendikası, Kıbrıs Türk Liman ve Taşıt İşçileri Sendikası(LİMAN-SEN), Kıbrıs Türk Telekomünikasyon Çalışanları Sendikası(TEL-SEN), Kıbrıs Türk Hemşireler Birliği Sendikası, Kıbrıs Türk Amme Memurları Sendikası(KTAMS), Kıbrıs Türk Elektrik Kurumu Çalışanları Sendikası(EL-SEN), Kıbrıs Türk İşçi Sendikaları Federasyonu(TÜRK-SEN), Kıbrıs Türk Askeri Müstahdemler Sendikası(AS-SEN), Kıbrıs Türk Hekimler Sendikası(TIP-İŞ), Birleşik Kamu Kooperatif Tarım ve Diğer Sanat ve Hizmetler Sendikası, Kooperatif Görevlileri Sendikası(KOOP-SEN), KKTC Kamu Görevlileri Sendikası(KAMU-SEN), Devrimci İşçi Sendikaları Federasyonu(DEV-İŞ), Kıbrıs Türk İşverenler Sendikası, Devrimci İşçi Sendikaları, Kamu İşçileri Sendikası, Doğu Akdeniz Üniversitesi Akademik Personel Sendikası(DAÜ-PER-SEN), Turizm Emekçileri Sendikası, Basın Emekçileri Sendikası(BASIN-SEN), Kıbrıs Türk Devlet Çalışanları Sendikası, KKTC Hür İşçi Sendikaları Federasyonu(HÜR-İŞ), Gümrük Çalışanları Sendikası(GÜÇ-SEN), Kıbrıs Türk Dayanışma Sendikası, Kıbrıs Türk Gıda, Tütün ve Müşkirat İşçileri Sendikası, Kıbrıs Türk Hava Taşıyıcıları Sendikası, KKTC Gelir ve Vergi Dairesi Çalışanları(VERGİ-SEN), Kıbrıs Türk Petrol İşçileri Sendikası(PETROL-İŞ), Doğu Akdeniz Üniversitesi Yönetmel Personeli(DAÜ-SEN), Kıbrıs Türk Veteriner Çalışanları Sendikası, Kıbrıs Türk Veteriner Hekimler Sendikası, Kıbrıs Türk Memurlar Sendikası(MEMUR-SEN), Kıbrıs Türk Ofis, Banka, Sigorta ve Ticaret Çalışanları Sendikası, Doğu Akdeniz Üniversitesi Birlik ve dayanışma Sendikası(DAÜ-BİR-SEN), KKTC Sağlık İşçileri Sendikası(SAĞLIK-SEN), KKTC Din Görevlileri Sendikası(DİN-GÖR-SEN), KKTC Meclis Çalışanları Sendikası(MEC-SEN), Devlet Emekçileri Sendikası, Kuzey Kıbrıs Öğretim Üyeleri Sendikası, Aydınlik Toplum Emekçileri Sendikası.

KKTC sendikaları günümüzde de oldukça aktif bir faaliyet içerisinde dirler. Gerek ekonomik gerek toplumsal-siyasal konularda sendikaların etkinliği her alanda görülmektedir. Nitekim Kıbrıs'ta 2003-2004 yıllarındaki Annan Planı Referandum sürecinde "Bu Memleket Bizim Platformu(BMBP)" ve yakın geçmiş ile günümüzde "Sendikal Platform"un "Toplumsal Varoluş" adı altında gerçekleştirmiş olduğu çeşitli faaliyet gözlemlenmektedir. Bazı kaynaklar 28 Ocak ve 2 Mart 2011 tarihli mitinglerde İnönü Meydanına 50 bin ile 80 bin arası bir kalabalık toplandığını belirtmektedirler. Söz konusu eylemlerde sadece sendikalara üye olanlar değil

halkın diğer kesimlerinden de katılımcıların bulunduğu bilinmektedir. Sendikaların çoğunluğu BMBP ve Sendikal Platformun faaliyetlerine katılmış veya destek vermiş ve vermektedir. Diğer yandan CTP, TDP, DP, BKP, KSP, YKP gibi bazı sol görüş ağırlıklı siyasi partiler ile bazı sivil toplum örgütleri de desteklerde bulunabilmektedirler. (KTÖS Arşivi, BMBP, 2013).

Sendikalar Kıbrıs konusunun önem kazandığı ve önemli gelişmelerin yaşanma ihtimalinin olduğu zamanlarda ve toplum genelini de ilgilendiren ekonomik ve sosyal yaşamla alakalı konularla birleşerek bir ortak hareket etme davranışı içine girebilmektedirler.

7. Araştırma Yöntemi

Araştırmada tarihsel kaynaklar inceleneceğinden dolayı literatür taraması yöntemi uygulanmıştır. Ayrıca Türk-Sen eski genel başkanlarından Sn. Önder Konuloğlu ile yüz yüze bir görüşme gerçekleştirilmiştir. Araştırmada sendikal faaliyetlerin halk üzerindeki etkisini ortaya koymak için KKTC'nin Girne ilçesinde rastgele yöntemle seçilen 100 kişilik bir gruba anket uygulanmıştır.

Araştırma kapsamında Osmanlı'nın adayı aldığı 1571 yılı ve öncesi, daha sonra İngiliz Sömürge Yönetimi dönemi ve Kıbrıs Cumhuriyeti yıllarında adadaki işçi örgütlenmelerine erişilmiştir. Diğer yandan günümüz ve yakın geçmişte sendikaların gerçekleştirdiği bir takım faaliyetler ve Kıbrıs Türklerinin yeni devlet kurarken sendikalaşma girişimlerine ait bilgilere ulaşılmıştır.

8. Analiz Yöntemi

Anket uygulamasından elde edilen veriler, SPSS programında değerlendirilerek, frekans dağılımları elde edilmiş ve çalışmada sunulmuştur.

9. Bulgular

Tablo 1: Katılımcıların "Sendikaların, kuruluş amaçları dışında faaliyet göstermesi ve özellikle toplumsal siyasal olaylar üzerinde etkili olması kamuoyunu olumsuz etkilemektedir" şeklindeki soruya verdikleri yanıtlar

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid Kesinlikle Katılmıyorum	3	3,0	3,0	3,0
Katılmıyorum	21	21,0	21,0	24,0
Kararsızım	13	13,0	13,0	37,0
Katılıyorum	52	52,0	52,0	89,0
Kesinlikle Katılıyorum	11	11,0	11,0	100,0
Total	100	100,0	100,0	

Yanıtlar bize çoğunluğun %52 ile 'katılıyorum' seçeneğinde yoğunlaştığını göstermektedir. Frekans dağılımındaki diğer yanıtlar ise %3 kesinlikle katılmıyorum, %21 katılmıyorum, %13 kararsızım, %11 ise kesinlikle katılıyorum şeklinde gerçekleşmiştir.

Katılımcıların çoğunluğunun katılıyorum yanıtını vermesi, sendikaların kuruluş amaçları dışında faaliyet göstermelerinin kamuoyunu olumsuz etkileyebileceğine ve katılımcıların sendikaları daha çok sendikal amaçlar için faaliyetlerde bulunurken görmek istedikleri yönünde bir düşünceye sahip olduklarına işaret etmektedir.

Tablo 2: Araştırma kapsamında sorulan "Eğer herhangi bir sosyal sorun toplumun genelini ilgilendiriyorsa sendikalar eylem ve tepkilerini halkı da yanına alarak ortaya koymalıdır" sorusunun yanıtları.

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid Kesinlikle Katılmıyorum	1	1,0	1,0	1,0
Katılmıyorum	8	8,0	8,0	9,0
Kararsızım	22	22,0	22,0	31,0
Katılıyorum	49	49,0	49,0	80,0
Kesinlikle Katılıyorum	20	20,0	20,0	100,0
Total	100	100,0	100,0	

Yanıtlar, %1 kesinlikle katılmıyorum, %8 katılmıyorum, %22 kararsızım, %49 katılıyorum, %20 ise kesinlikle katılıyorum şeklinde bir dağılım göstermiştir. Buna göre, soruya katılıyorum diyenler %49'luk bir oranla çoğunluktadır. Diğer bir deyişle, katılımcıların çoğunluğu, toplumun genelini ilgilendiren konularda sendikal faaliyetler ve eylemlerin

gerçekleşmesi gerektiği fikrine sahip olduğu söylenebilir. Bu aynı zamanda çıkara dayalı ve siyasi amaçlarla gerçekleştirilecek sendikal faaliyetlere karşı halkın olumsuz bakmakta olduğunu da göstermektedir.

Sonuç

Sendikalar toplum içerisinde kendiliğinden ortaya çıkan ve üye desteğiyle büyüyen ve gelişen kuruluşlardır. Dolayısıyla sendikalar üye kazanmak ve faaliyetlerinin toplum içerisinde doğru anlaşılacak kendilerine karşı sempati duyulmasını istemektedir. Bu yüzden sendikalar için medya araçlarının tümü de önemli olmakla birlikte, yüz yüze iletişim de ayrı bir öneme sahiptir. KKTC'nin küçük bir ülke olması ve herkesin birbirini tanması, yüz yüze iletişim kurulma olasılığını yükseltmektedir.

Sendikalar günümüze kadar çeşitli evrimler geçirerek ulaşmıştır. Dünyada ilk olarak amele birlikleri, dernek, tartışma kulüpleri, işçi birlikleri ve loca şeklinde ortaya çıkmış, ülkemizde de benzer isimler altında ortaya çıkarak, zamanla günümüz sendika niteliği ve kavramını kazanmıştır. Sendikalar genel olarak işçi ve çalışanların sosyal ve ekonomik haklarını talep eden ve bunların korunması için mücadele eden işçi örgütlenmeleridir. Ancak, ülkemizde sendikalar dünyada birçok örneğinin dışında bazı durumlarda, ülke sorunlarına yönelik de çeşitli eylem ve faaliyetlerde bulunabilmektedirler. Söz konusu sendikal faaliyet dışındaki aktiviteler ise bazen halkın olumlu tepkisine bazen de ters tepki göstermesine neden olabilmektedir.

KKTC'de sendikaların bazı durumlarda ve özellikle Kıbrıs sorununun gündem olduğu zamanlarda daha aktif oldukları söylenebilir. Halkın ise toplumsal sorunlarla ilgili eylem ve mitinglere daha fazla katıldığı ifade edilebilir. Toplumsal sorunlarla ilgili olarak bazı sendikalar daha aktif bir faaliyet içerisindeyler. Sendikalar özellikle büyük mitinglerde yazılı ve görsel işitsel basın yanında, mobil iletişim, yüz yüze iletişim ve el ilanlarından faydalanmakta ve halkla ilişkilerini söz konusu araçlar yardımıyla sağlamaktadır.

Sendikalar işçilerin hakları ile toplumsal sorunları tartışırken her zaman objektif olmalıdır. Sendikalar toplumsal sorunları değerlendirirken üslup bakımından toplumun genelini kucaklayıcı olmalıdır.

Sendika ve lideri sadece işçinin hakkını savunmalı, siyasi partilerin savunuculuğunu yapmamalıdır. Hükümet ile iyi bir ilişki içerisinde olunmalı ancak bunu işçinin lehinde kullanmalıdır. Sendikalar, yaptıkları büyük mitingler ve eylemlerde iletişim ve koordinasyonun önemini daha çok dikkate almalıdır. Kontrolden çıkan eylemlerin amacından sapabileceği ve araya karışan başka gruplar tarafından çarpıtılarak verilmek istenen asıl mesajın dışına çıkabileceği göz önünde bulundurulmalıdır.

KAYNAKÇA

- AN, A., (2011,a). *İşçi Sınıfımızın İlk Öncüleri: 1958'E Kadar Emek Mücadelesinde Kıbrıslı Türkler*, Lefkoşa: Khora Yayınları.
- AN, A., (2005,b). *Kıbrıslı Türklerde Sınıf Sendikacılığında Etnik Sendikacılığa Geçiş ve İşçi Muhalefeti*, Lefkoşa: Birleşik Kıbrıs Gazetesi Yayınları, Sayı 1.
- AN, A., (2013,c). *Kıbrıs İşçi Sınıfının Geçmişteki Güzel İşbirliği Günleri*. Websitesi. <http://www.youblisher.com/p/4748-Ahmet-An-Kibris-isci-sinifinin-gecmisteki-guzel-isbirligi-gunleri/>. Erişim Tarihi: 02.08.2013.
- AYDOĞANOĞLU, E., *Dünyada ve Türkiye'de Sendika Siyaset İlişkisi*. Websitesi. www.esk-ses.org. Erişim Tarihi: 08.07.2013.
- DAVULCU, H., (2007). *Kuzey Kıbrıs'ta Devlet ve Sivil Toplum İlişkileri*. Kıbrıs Yazıları, Sayı 7-8-9, Mavi Basım Yayıncılık, Lefkoşa, s. 83.
- DEDEÇAY, S. S., (1981). *Kıbrıs'ta Türk İşçilerinin Sendika Kurma Faaliyetleri(1918-1959)*, Lefkoşa: Lefkoşa Özel Türk Üniversitesi Yayınları.
- ERTEN, A., (2004). *Sendikaların Mahiyeti*. Websitesi. <http://auhf.ankara.edu.tr/dergiler/auhfd-arsiv/AUHF-1971-28-01-04/AUHF-1971-28-01-04-Erten.pdf>. Erişim Tarihi:21.07.2013.
- GÜLMEZ, M., (1995). *Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde Sendikal Haklar ve UÇÖ Sözleşmeleri*, Lefkoşa: İlk Eğitim ve Kültür Yayınları.
- İŞİK, Y., (1995). *Sendikal Bürokrasi ve Çözüm Önerileri*, Ankara: Öteki Yayınevi.

- IRKAD, U., (2004). Kıbrıs Komünist Partisi ve Tarihi Üzerine Bir Araştırma. Websitesi. http://www.stwing.upenn.edu/~durduran/hamambocu/authors/ulu/ulu4_28_2004.html, Erişim Tarihi:15.07.2013.
- KORNIENKO, R. P; URAZOVA, E. İ. ve ŞEMENKOV, K. A., (1969), *Kıbrıs(Kıpr)*, Moskova: Bilim Yayınları, Çev: Zeki Beşiktepelı.
- KIZILYÜREK, N., (2007). Kıbrıs Rum Toplumunda Milliyetçi Tarih ve Siyaset Anlayışı ve Kıbrıslı, Kıbrıs Yazıları, Sayı 7-8-9, Lefkoşa: Mavi Basım Yayıncılık.
- KONULOĞLU, Ö., Türk-Sen Eski Genel Başkanı, 13.04.2011 Tarihli Yüz Yüze Görüşme.
- KTÖS Arşivi. BMBP. (2002-2003-2004). Basın Bildirileri.
- OKAY, A. ve OKAY, A., (2005). *Halkla İlişkiler ve Medya*, İstanbul: Mediacat Yayınları.
- SAYGILI, N., (2006). *İletişim ve Kitle İletişimi*, Girne: GAÜ Yayınları.
- SARICA, H., (1999). Bilelim Yürüyelim. Çalışma Hayatı, Lefkoşa: KTAMS Yayınları.
- TUNCEL, K., Geçmişe Bakış Kıbrıslı Türk Öncüler. Websitesi. www.kibristakulturmucaadelesi.org. Erişim Tarihi: 25.12.2012.
- UZUN, A., (1999). Bilelim Yürüyelim, Hukuki Düzenlemeler, Lefkoşa: KTAMS Yayınları.
- ULAŞ, A. (1999). Bilelim Yürüyelim, KTAMS Tarihi, Lefkoşa: KTAMS Yayınları.
- VARNAVA, P., (1997). Kıbrıslı Rum ve Türklerin Ortak İşçi Mücadeleleri. Çev: Thanasis Haranas. Websitesi. <http://ebitik.azerblog.com/anbar/5976.pdf>. Erişim Tarihi: 03.08.2013.
- www.sendika.org, 08.07.2013.
- www.mahkemeler.net, 18.07.2013.
- www.turksen.org,07.07.2013.

EK 1: 28 OCAK 2011 TARİHLİ MİTİNG

2 MART 2011 TARİHLİ MİTİNG

